



Uttalelse vedtatt av KS' Landsstyre 23. mai 2025

Revidert nasjonalbudsjett 2025 og kommuneproposisjonen 2026

Fortsatt stram kommuneøkonomi

Den krevende økonomiske situasjonen i kommuneøkonomien ble satt på spissen i 2024. Nær seks av ti kommuner gikk med underskudd. Hovedforklaringen var flere år med høyere prisvekst enn forventet, økte rentekostnader og underliggende press i tjenestene særlig innen pleie og omsorg og tilrettelagt opplæring innen barnehage og skole.

Tiltak i kommuner og fylkeskommuner og inntektsvekst inn i 2025 bedrer situasjonen, men økonomien er fortsatt meget presset i mange kommuner. Vel halvparten av kommunene som har svart på en undersøkelse fra KS, rapporterer om svakere resultater så langt i år enn lagt opp til i budsjettene. Den økonomiske situasjonen er svært ulik mellom kommunene. Strekket i laget er betydelig og reduseres ikke med fremlagt kommuneproposisjon og revidert nasjonalbudsjett. Om lag 1 av 10 kommuner har ikke lenger noen bufferkapital, og mange av disse har opparbeidet betydelige regnskapsmessige merforbruk. Dette vil føre til flere kommuner i ROBEK. Landsstyret ber Stortinget om å øke de frie inntektene i revideringen av statsbudsjettet for 2025.

Nye anslag fra regjeringen viser lavere prisstigning enn ventet, men også lavere skatteinntang. I tillegg er rentebanene høyere enn tidligere forventet, det får særlig store konsekvenser for kommuner med høy gjeld. Dette reduserer isolert sett handlingsrommet for kommunene i 2025, og det får særlig konsekvenser når kommunene skal refinansiere fastrentelån som ble inngått før renteoppgangen som startet gjennom 2022. I en presset kommuneøkonomi blir likviditet en stadig større utfordring. For å redusere likviditetsbelastningen for kommunene ber landsstyret regjeringen se på muligheten for tidligere utbetaling av øremerkede tilskudd blant annet toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester. Premieavvik er også en betydelig likviditetsbelastning for kommunesektoren.

Kommunesektoren står fortsatt overfor betydelige omstillinger. De fleste opplever nedgang i antall barn og unge samtidig som antall eldre i befolkningen øker. Dette gir behov for tiltak og strukturendringer som både er politisk og økonomisk krevende. Framover forsterkes disse utfordringene. Dette må løses samtidig som kommunesektoren også opplever mangel på kompetent arbeidskraft og stramme budsjetter.

Lovkrav om individuelle tjenester, økte kostnader innen barnevern, samt mange mennesker med ulike former for utenforskap bidrar til fører til en betydelig presset kommuneøkonomi. Vi må blant annet arbeide mer målrettet med å få flere inn i arbeidslivet med den arbeidsevnen de har.

Regjeringen legger opp til en inntektsvekst i 2026 utover dekning av økte utgifter som følger direkte av endringen i befolkningen. Dette er positivt, men endrer ikke at situasjonen vil bli krevende for mange kommuner. Landsstyret er glade for at regjeringen nå slår fast at sektorens pensjonskostnader skal likestilles med øvrige lønnskostnader og at sektoren skal kompenseres

gjennom den kommunale deflatoren. Dette må gjelde uavhengig av hvordan kommunene har valgt å organisere egen tjenesteproduksjon.

Kommunenes integreringsarbeid må fullfinansieres

Landsstyret vil understreke at kommunenes kostnader ved å ta imot flyktninger må fullfinansieres slik at integreringsarbeidet ikke må finansieres med kutt i det øvrige tjenestetilbudet. Dette er ikke tilfelle i dag. Både integreringstilskuddet og tilskuddet til norskopplæring bør økes i 2026.. Kommunene har på kort tid bygget opp beredskapen for bosetting. Flyktningestrømmen ser nå ut til å avta noe, og det må legges en plan for nedskalering av mottaksordningen.

Boligsituasjonen er utfordrende

Det er positivt med økte lånerammer til Husbanken, men kommunene har større behov for utleietilskuddet i dagens situasjon for å kunne fremskaffe boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet. Det er urovekkende med økningen i midlertidig botilbud også for barnefamilier. Landsstyret ber Stortinget om å gjeninnføre tilskudd til utleieboliger.

Godt kollektivtilbudet avgjørende for den grønne omstillingen og bosetting i hele landet

Det er store utfordringer innen kollektivtransporten. Fylkeskommuner rapporterer om at når nye kontrakter om drift av kollektivtransport inngås så ligger prisnivåene 25-30 prosent over de gamle. Den kraftige prisstigningen for buss- og fergekontrakter rammer hele landet. Landsstyret vil peke på at uten økte bevilgninger fra stortinget må denne kostnadsveksten dekkes inn enten via omprioriteringer fra andre sektorer eller tiltak som enda høyere billettpriser eller flere kutt i rutetilbud.

Da er det også nødvendig at investeringene som mange fylkeskommuner har eller skal gjennomføre for å nå målet om utslippsfrie ferger og hurtigbåter, fullfinansieres.

Konsekvensene av økt beredskapsbehov må kompenseres

Oppfølgingen av totalberedskapsmelding får konsekvenser også i kommunesektoren. Kommunene føler allerede på krav og forventninger på å levere på totalberedskap, Blant annet oppgradering og bygging av nye tilfluktsrom og oppdatering av beredskapsplaner. Landsstyret mener at dette må finansieres av staten.

Det er også behov for midler til fylkesveinettet og kommunale veier(omkjøringsveier) for nødvendig vedlikehold og investeringer. Dette for å sikre nødvendig mobilitet og fremkommelighet slik at broer og veinettet blir dimensjonert for frakt av tungt utstyr. Det vil være behov for økte investeringer og økte driftsutgifter på flere kommunale og fylkeskommunale områder for å håndtere konsekvensene av mer ekstremvær.

Kommunekommisjonen må ikke være en hvilepute

Kursen er riktig – styringstrykket må ned, men tempoet kunne vært høyere på noen områder. Landsstyret har klare forventninger til at kommunekommisjonen vil anbefale konkrete tiltak for mindre statlig detaljstyring. Større rom for lokalt politisk og faglig skjønn vil gi bedre bruk av arbeidskraften og andre ressurser. Landsstyret er utålmodig, og gryteklare forenklingstiltak må ikke bli satt på vent.

Omfanget av statlig tilsyn bør gå ned

Kommunene opplever at tidsbruken ved statlig tilsyn er en stor belastning. Det er derfor helt nødvendig at regjeringen varsler at tilsynsmyndighetene i større grad skal planlegge og innrette sin tilsynsaktivitet ut fra de endrede rammebetingelsene i kommunene, og sette i verk tiltak for å gjøre innhenting av dokumentasjon mindre ressurskrevende. Samtidig er landsstyret skuffet over at regjeringen i lys av styringstrykket mot kommunene, ikke legger opp til å redusere det samlede omfanget av statlig tilsyn. Det er over tid godt dokumentert at både kommunene og statsforvalterne mener veiledning gir bedre regeletterlevelse enn tilsyn. Kommuner og fylkeskommuner erfarer også at statsforvalterne har ulik praksis. Det er uheldig både fordi det skaper forskjeller og svekker tillit.